

2. Delaktighetsprocessen

Bakgrund

"Delaktighet" var ett honnörssord i den öppna ungdomsverksamheten redan när den första fritidsgården öppnade i Göteborg 1936. Samtidigt har begreppet aldrig fått någon tydlig och praktiskt användbar definition. Det har funnits minst lika många tolkningar som verksamheter och alla har kunnat säga att de arbetar med delaktighet fastän verksamheterna har sett helt olika ut. Man har pratat om delaktighet som enbart en subjektiv upplevelse hos individen och helt bortsett från att hur vi upplever något styrs av våra förväntningar och att ungdomar¹ därför kan säga/svara att de är delaktiga trots att deras roll och position i verksamheten varit helt olika. Detta har naturligtvis gjort det i princip omöjligt att följa upp om ungdomar faktiskt varit delaktiga eller, till exempel, bara slentrianmässigt deltagit i brist på bättre alternativ.

Detta var något vi i KEKS såg väldigt tydligt när vi i början² försökte utveckla personalens kompetens och metoder i delaktighetsarbetet. För att få mer kunskap och förståelse kring vad som påverkade ungdomars upplevelse av delaktighet startade vi därför tillsammans med GR FoU i Väst³ ett ettårigt forskningsprojekt som resulterade i rapporten *Inordnande eller Utvidgande – om delaktighetens villkor på fyra fritidsgårdar*⁴.

I samband med detta arbete tog vi fram dels en teoretisk definition av delaktighet baserad på folkhälso- och resilienceforskning⁵, dels en mer konkret och praktisk definition härledd ur denna.

Delaktighet och delaktighetsprocessen

Vi definierade delaktighet som: "En individs frivilliga och aktiva bidrag till en kollektiv process som hen upplever som angelägen och meningsfull för sig själv och andra."

Det viktigaste med detta var att vi kunde konstatera att delaktighet är en process och att den processen måste upplevas på ett visst sätt – inte bara en diffus och subjektiv upplevelse i stunden.

Utifrån detta tog vi fram en mer konkret och praktiskt användbar definition och beskrev delaktighet som en process i fem steg:

- Idé
- Organisering och planering
- Förarbete
- Genomförande
- Uppföljning

¹ Det samma gäller naturligtvis för vuxna till exempel när det pratas om inflytande på arbetsplatsen.

² Från starten 2005 till ungefär 2009.

³ GR FoU i Väst är göteborgsregionens kommunalförbunds forskningsenhet och den forskare som ledde arbetet var Torbjörn Forkby.

⁴ Rapporten kan beställas från www.keks.se

⁵ Folkhälsoforskning är forskning kring vilka faktorer som påverkar människors hälsa i olika riktning. Resilienceforskning är forskning kring vad som påverkar människors motståndskraft mot yttre, negativ, påverkan. Man forskar till exempel om varför vissa barn utvecklas positivt trots dåliga uppväxtvillkor medan andra får stora problem.

Och konstaterade samtidigt att ju fler steg man är med i, desto delaktigare är man.

Samtidigt sa vi att det inte räcker med att vara med i dessa steg utan att delaktighet också krävde att man upplevde vissa saker under processen. Vi sa att följande upplevelser var kriterier eller indikatorer på delaktighet.

Ungdomar skall uppleva att:

- De styr/äger processen.
- Att de är lyssnade till av personal och kamrater.
- Att de bidrar till processen.
- Att de tar ansvar under processen.
- Att personalen stöder dem i processen.

Och konstaterade samtidigt att i ju högre grad ungdomar upplever detta, desto delaktigare är de.

En viktigt följd av detta sätt att definiera delaktighet var att ungdomar inte antingen var delaktiga eller inte utan att de kunde vara mer eller mindre delaktiga och att vi som personal kunde arbeta med gradvisa konkreta förbättringar istället för att känna att vi antingen lyckades eller misslyckades.

Det är dessa olika steg och ungdomars upplevelser av dem som vi frågar om i gruppenkäten. Det är när vi analyserar resultatet tillsammans med ungdomar som vi kan ta fram konkreta åtgärder för att utveckla verksamheten.

Arbetsprocessen

I nästa steg beskrev vi den arbetsprocess som vi behöver ha för att delaktighetsprocessen skall fungera. Denna bygger naturligtvis på och innefattar de olika stegen i delaktighetsprocessen.

De olika stegen i arbetsprocessen är:

- Behovsanalys.
- Idékläckning
 - ... vad vill vi förverkliga.
 - ... vad vill vi lära oss.
- Precisera idén.
- Rekrytering.
- Organisering och Planering.
- Förarbete.
- Genomförande.
- Uppföljning
 - ... av delaktighet.
 - ... av lärande.
- Återkoppling.

Och konstaterade samtidigt att detta är en process som skall utföras *tillsammans* med ungdomar.

Arbetsprocessen och vad man behöver tänka på när den utförs ligger till grund för och finns beskrivet i handboken *Delaktighet och Lärande*.